ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ

ਬਨਾਮ

ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਰਾਜ

(2023 ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1741)

ਜੁਲਾਈ 04, 2023

[ਐਸ. ਰਵੀਂਦਰ ਭਾਟ ਅਤੇ ਦੀਪਾਂਕਰ ਦੱਤਾ*, ਜੇ.ਜੇ.]

ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 – ਧਾਰਾ 438 – ਅਗਾਊ ਜਮਾਨਤ – ਜਮਾਨਤ ਦੇ ਅਨੁਦਾਨ ਲਈ ਰਕਮ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ – ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਦਾ – ਇੱਕ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਧਾਰਾ 420, 406 ਰ/ਵ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ – ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਅਨੁਸਾਰ, ਖਰੀਦਦਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵੇਚਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ – ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਅਰਜੀਦਾਰ-ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਲਡਰ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ 17,00,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕੀਤੀ ਸੀ – ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਜੋ ਉਹ ਖਰੀਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ – ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਡਰ ਨਾਲ, ਅਰਜੀਦਾਰ ਨੇ ਧਾਰਾ 438 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ – ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਰੁਖ ਕੀਤਾ – ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 22,00,000/- ਰੁਪਏ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਜਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ – ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ – ਧਾਰਾ 438 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਮਾਨਤ ਰੱਦ ਹੋ ਗਈ – ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਫੈਸਲਾ: ਸ਼ਰਤਾਂ – ਸਾਰੀਆਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਭਾਰੀ ਜਾਂ ਅਨੁਚਿਤ ਜਾਂ ਅਤਿਰਿਕਤ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹੋਣ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ/ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਲਈ ਹੋਣ, ਬਿਨਾਂ ਦਬਾਅ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ – ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜੀਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੈਸੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਛਾਪ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਮਾਨਤ ਪੈਸੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ – ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਜਮਾਨਤ ਦੇ ਅਨੁਦਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਇਹ ਅਕਥਨੀਯ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਿਥੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੈਸੇ ਦੀ ਗਬਨ ਜਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ/ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਵੈਚਾਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰੀ ਪੈਸੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ – ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਿੱਜੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਰੰਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਥੇ ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਤਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ – ਇਸ ਤੁਰੰਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਜੋ ਕਿ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਹੈ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਜੇਕਰ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ/ਪਰਿਣਾਮ ਭੁਗਤਣੇ ਪੈਣਗੇ, ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਸ ਉੱਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਦਾਇਤਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਂਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ:

1. ਧਾਰਾ 438 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਕ੍ਰਿ. ਪੀ.ਸੀ. ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾਵਾਂ (ਬੀ) ਤੋਂ (iv) ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਭਾਰੀ ਜਾਂ ਅਨੁਚਿਤ ਜਾਂ ਅਤਿਰਿਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਦੇਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ/ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਾਂਚ/ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਬਾਧਾਰਹਿਤ ਪੂਰਤੀ ਅਤੇ ਸਮੁਦਾਇਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਲੋਂ ਪੈਸੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪੈਸੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਇਰਾਦਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੈਸੇ ਦੀ ਗਬਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ/ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਗਬਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰਕਾਰੀ ਪੈਸੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਹਿਸਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਵੱਡੇ ਜਨਹਿਤ ਵਿੱਚ ਗਬਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ/ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਵਿਚਾਰਣਾ ਲਈ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਆਖਿਰਕਾਰ, ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸਮੁਦਾਇਕ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਿੱਜੀ ਝਗੜਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

2. ਇੱਥੇ ਤੱਥਾਂ ਵੱਲ ਮੁੜਨ ਤੇ, ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਵਰਜਨ, ਜੇ ਮੁੱਖ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ 1,70,000/- (ਸੱਤਰ ਲੱਖ ਰੁਪਏ) ਦੇ ਚੈੱਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ 2,00,000/- (ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ) ਲੋਖ ਨੂੰ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਰਕਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਾਅਦ ਵਾਲੀ ਗਿਣਤੀ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚੀ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕੀ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ। ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇੱਥੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗਣਨਾ ਦੀ ਗਲਤੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸ਼ੱਕ ਬਣਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਚੈੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਜੋ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਹੈ, ਕੁਝ ਨਿਮਨ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਵਚਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਗੁਆਉਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ, ਅਜਿਹਾ ਵਚਨ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਟੈਸਟ ਅਚਛੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਛਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਂਚਣ ਲਈ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਵੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਸੀ।

3. ਇਹ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੈਸੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਕੋਈ ਨਾਗਰਿਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੰਡਾਤਮਕ ਪਰਿਣਾਮ ਭੁਗਤਣੇ ਪੈਣਗੇ(ਬੀ) ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਾਇਤਵ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 438 ਅਧੀਨ ਕ੍ਰਿ. ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਵਰਤਣ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ। ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ,

ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਅਨੁਦਾਨ ਲਈ ਪੂਰਵ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ 2,00,000/- ਰੁਪਏ (ਦੋ ਲੱਖ) ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ।

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਿੱਬਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 565 : 1980] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 383 – ਫੈਸਲਾ।

ਮਹੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਯੂ.ਪੀ.) [2006] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 196; ਮੁਨੀਸ਼ ਭਾਰਸਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) [2009] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 45 : [2009] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 8 570; ਸੁਮਿਤ ਮੇਹਤਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ), [2013] 15 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 570; [2013] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 152; ਦਿਗਵਿਜੈ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2021) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 779; ਬਿਨੀਆ ਤਿਵਾਰੀ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (2023) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 51 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ : ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1741 ਦਾ 2023.

ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 24.11.2022 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ BA ਨੰਬਰ 313 ਦਾ 2022.

ਸਰਵੇਸ਼ ਬਿਸਾਰੀਆ, ਮਿਸ ਈ. ਆਰ. ਸੁਮੰਤੀ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਆਸ਼ੀਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ, ਅਪੀਲਕਾਰਤਾ ਲਈ ਵਕੀਲ.

ਕੇ. ਐਮ. ਨਟਰਾਜ, ਏਐਸਜੀ, ਸ਼੍ਰੀਕਾਂਤ ਨੀਲੱਪਾ ਤੇਲਕਰ, ਯਸ਼ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਬੁਲਦੇਲਾ, ਵੀਰ ਵਿਕਰਾਂਤ ਸਿੰਘ, ਵਿਨਾਇਕ ਸ਼ਰਮਾ, ਡਾ. ਐਨ. ਵਿਸਾਖਮੁਰਥੀ, ਸੁਧੀਰ ਮੇਂਦੀਰੱਤਾ, ਵਿਕਾਸ ਖਾਰਤੀ, ਅਨਮੋਲ ਸਿੰਘ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ ਵਕੀਲ.

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿਪੰਕਰ ਦੱਤਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਭਰਦਾ ਇੱਕ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਰੁਝਾਨ ਜੋ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਰਾਏ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਦਰਜ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ("ਆਈਪੀਸੀ", ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ) ਦੀ ਧਾਰਾ 420 ਅਧੀਨ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ, 1973 ("ਕ੍ਰਿ. ਪੀ. ਸੀ.", ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ) ਦੀ ਧਾਰਾ 438 ਅਧੀਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਨਿਆਇਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਾਲ ਚੁਰਾਏ ਗਏ ਪੈਸੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਪੂਰਵ-ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਜਮ੍ਹਾਂ/ਭੁਗਤਾਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਣਾ ਕਿ ਕ੍ਰਿ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 438 ਅਧੀਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮੰਗਣ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉੱਤਰਜੀਵੀਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੇਜ਼ਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ/ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਉਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾ ਕਹਿਣਾ।

3. ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਅਪੀਲਕਾਰਤਾ ਇੱਕ ਅਚਲ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਉਸੇ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ, ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ("ਨਿਰਮਾਤਾ"), ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ 10ਵੀਂ ਅਤੇ 19ਵੀਂ ਦਸੰਬਰ, 2018 ਅਤੇ 30ਵੀਂ ਜਨਵਰੀ, 2019 ਨੂੰ। 19ਵੀਂ ਦਸੰਬਰ, 2018 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਿਰਮਾਤਾ ਨੂੰ

ਇੱਕ ਬਹੁ-ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਇਮਾਰਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 3ਜੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੇ ਮਾਲਕੀ ਹੱਕ ਹੋਣਗੇ, ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿ ਬਿਲਡਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ 55,00,000/- (ਪੰਜਾਹ ਪੰਜ ਲੱਖ) ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਜਦਕਿ ਬਿਲਡਰ ਨੂੰ 1ਲੀ ਅਤੇ 2ਜੀ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੋਰ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਹੋਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਥੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਕਤ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਿਲਡਰ ਨੇ ਵਿਨੇ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਸੰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ("ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ", ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ) ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਇਮਾਰਤ ਦੀ 2ਜੀ ਮੰਜ਼ਿਲ (ਛੱਤ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ) ਪਰ ਹੋਰ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਥੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੇ ਲਈ 60,00,000/- (ਸੱਠ ਲੱਖ) ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਲਈ 14ਵੀਂ ਦਸੰਬਰ, 2018 ਨੂੰ ਵਿਕਰੀ ਅਤੇ ਖਰੀਦ/ਬਯਾਨਾ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਲਡਰ ਨੂੰ 14ਵੀਂ ਦਸੰਬਰ, 2018 ਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਨਫ਼ਾ ਸਮੇਂ 11,00,000/- (ਗਿਆਰਾਂ ਲੱਖ) ਰੁਪਏ [1,00,000/- (ਇੱਕ ਲੱਖ) ਰੁਪਏ ਟੋਕਨ ਮਨੀ ਅਤੇ 10,00,000/- (ਦਸ ਲੱਖ) ਰੁਪਏ ਅਰਨੈਸਟ ਮਨੀ] ਦਿੱਤੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਿਲਡਰ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ 'ਤੇ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਾਰੀਖਾਂ 'ਤੇ ਨਕਦੀ ਅਤੇ ਚੈੱਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਬਿਲਡਰ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਰਾਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕੁੱਲ 35,00,000/- (ਪੈਂਤੀਸ ਲੱਖ) ਰੁਪਏ ਸੀ।

4. ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਓਂ ਨੇ 14ਵੀਂ ਦਸੰਬਰ, 2018 ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਬਿਲਡਰ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਓਂ ਖਿਲਾਫ ਅਜਿਹੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਰੱਦ ਅਤੇ 13,00,000/- (ਤੇਰਾਂ ਲੱਖ) ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਲਈ ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਸੱਦਾ ਉਪਰੰਤ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਬਿਲਡਰ ਨੇ 10ਵੀਂ ਅਤੇ 19ਵੀਂ ਦਸੰਬਰ, 2018 ਦੇ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ, ਅਸੀਂ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੇ ਦਾਇਰ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹਾਂ।

5. ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਖਰੀਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। 18ਵੀਂ ਨਵੰਬਰ, 2021 ਨੂੰ ਦੇਰ ਨਾਲ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਜਾਂਚ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਗੁਲਾਬੀ ਬਾਗ, ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਅਫ਼ਸਰ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ। ਉਕਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 420/406/34 ਅਧੀਨ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 322 ਦੇ 2021 ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਬਿਲਡਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦਲਾਲ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

6. ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਕਿ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਬਿਲਡਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਓਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਕਰੀ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਬਿਲਡਰ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ 17,00,000/- (ਸਤਾਰਾਂ ਲੱਖ) ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।

7. ਚੂੰਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਬਿਲਡਰ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਿਲਡਰ ਨੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਦੂਜੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਬਿਲਡਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

8. ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਆਸ਼ੰਕਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਦਾਲਤ [ਐਮ.ਏ.ਸੀ.ਟੀ-02 (ਸੈਂਟਰਲ)] ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 438 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ, 30ਵੇਂ ਨਵੰਬਰ, 2011 ਨੂੰ, ਪ੍ਰੋਸਾਈਡਿੰਗ ਅਫ਼ਸਰ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਅੰਤਰਿਮ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ, ਇਸ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਕਿ ਉਹ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਓਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, 18ਵੇਂ ਜਨਵਰੀ, 2022 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਾਅਦ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਾਰਨ, ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਸਾਈਡਿੰਗ ਅਫ਼ਸਰ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅੰਤਰਿਮ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਗਈ।

9. ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਧਾਰਾ 438 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਲਈ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਰੁਖ ਕੀਤਾ। ਬਿਲਡਰ ਵਲੋਂ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੁਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਂਝੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਨਾਂਕ 24ਵੇਂ ਨਵੰਬਰ, 2022 ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਬਿਲਡਰ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"(ਅ) ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਚਨਬੱਧ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ/ਬਿਲਡਰ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਇੱਕ ਰਕਮ 13,00,000/- (ਤੇਰਾਂ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹੀ) ਅਤੇ ਮਾਲਕ ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਇੱਕ ਰਕਮ 22,00,000/- (ਬਾਈ ਲੱਖ ਰੁਪਏ), ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ, ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਐਫ.ਡੀ.ਆਰ. ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਲਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਧਾਰਾ ਨਾਲ, 4 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏਗਾ।"

ਉਪਰੋਕਤ ਅੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 6 ਵਿੱਚ ਟ੍ਰੇਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ: [2023] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

"6.0. ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏ ਬਿਨਾਂ, ਬਿਲਡਰ ਨੇ 8 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ 13 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਵਚਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਲਕ ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 22 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ।"

10. 22,00,000/- ਰੁਪਏ (ਰੁਪਏ ਬਾਈ ਲੱਖ) ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਧਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕ੍ਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਮੰਗਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। 8ਵੀਂ ਫਰਵਰੀ, 2023 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ, ਉਕਤ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 3 (ਤਿੰਨ) ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵਾਧਾ ਦੇ ਕੇ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

11. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਕਤ ਸ਼ਰਤ [ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ਼ 9.0 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਈ) ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ] ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਅੱਗੇ ਆਇਆ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।

12. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਅਨੁਸਾਰ, ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਰਤ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ਼ 8.0 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਬਿਲਡਰ ਦੋਵੇਂ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ/ਵਿਆਖਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਿਲਡਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਰਚੀ ਗਈ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਆਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਾਣ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਬਿਲਡਰ ਦੁਆਰਾ ਮੁੜ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਮੁਨੀਸ਼ ਭਾਸੀਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਰਤ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 22,00,000/- ਰੁਪਏ (ਰੁਪਏ ਬਾਈ ਲੱਖ) ਦੀ ਰਕਮ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਐਫ.ਡੀ.ਆਰ. ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

13. ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਹਾਲਤ ਇਸ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਰੁਪਏ 22,00,000/- (ਬਾਈ ਲੱਖ) ਜਮ੍ਹਾਂ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸਮਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜੋ ਮਨਜ਼ੂਰ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਹ ਉਚਿਤ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ

ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

14. ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਰੁਪਏ 22,00,000/- (ਬਾਈ ਲੱਖ) ਜਮ੍ਹਾਂ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜੋ ਮਨਜ਼ੂਰ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਪਰ ਪਰਯਾਪਤ ਫੰਡਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ ਕਾਰਨ, ਉਹ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰਵ-ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਅਨੁਮੋਦਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹਾਲਤ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

15. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸਥਿਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੇਵਲ 1ਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੱਕ ਹੀ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਲਈ, 2ਰੀ ਅਤੇ 3ਜੀ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮੰਜ਼ਿਲ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

16. ਕੇਸ ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰੁਪਏ 22,00,000/- (ਬਾਈ ਲੱਖ) ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਜ਼ਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਰਜਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਕੁੱਲ ਰਕਮ ਰੁਪਏ 17,00,000/- (ਸਤਾਰਾਂ ਲੱਖ) (ਰੁਪਏ 5,00,000/- (ਪੰਜ ਲੱਖ) 20 ਦਸੰਬਰ 2018 ਨੂੰ, ਰੁਪਏ 2,00,000/- (ਦੋ ਲੱਖ) 28 ਦਸੰਬਰ, 2018 ਨੂੰ, ਰੁਪਏ 4,00,000/- (ਚਾਰ ਲੱਖ) 28 ਦਸੰਬਰ, 2018 ਨੂੰ, ਰੁਪਏ 1,00,000/- (ਇੱਕ ਲੱਖ) 28 ਦਸੰਬਰ, 2018 ਨੂੰ, ਅਤੇ ਰੁਪਏ 5,00,000/- (ਪੰਜ ਲੱਖ) 21 ਫਰਵਰੀ, 2019 ਨੂੰ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਚੈੱਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੁੱਲ ਰਕਮ ਰੁਪਏ 17,00,000/- (ਸਤਾਰਾਂ ਲੱਖ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ 18 ਜਨਵਰੀ, 2022 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਉਣ ਸਮੇਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਬਿਲਡਰ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਥਿਤ ਭੁਗਤਾਨਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਰੋਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

17. ਵਿਵਾਦਿਤ ਸ਼ਰਤ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਅਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਹੈ।

18. ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ।

19. ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਿੱਬੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"26. ਸਾਨੂੰ ਮਿਸਟਰ ਤਾਰਕੁੰਡੇ ਦੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਸਾਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਵੰਚਿਤ ਹੋਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 438 ਦੇ ਦਾਇਰੇ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਉਣ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਝੁਕਾਉ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਨੇ ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਲਾਈਆਂ ਹਨ। ਧਾਰਾ 438 ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਾਨਯਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਜੋ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਆਪਣੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ, ਜਿਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਉਹ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੱਕ, ਮਾਸੂਮ ਹੋਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਧਾਰਾ 438 ਵਿੱਚ ਨਾ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੰਧਨਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਅਤਿ-ਉਦਾਰ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਧਾਰਾ 438 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲਾਭਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਛੱਡਣਾ। ਮਨੇਕਾ ਗਾਂਧੀ (ਮਨੇਕਾ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ, (1978) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 248) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ, ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 21 ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਛੀਨਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਆਂਪੂਰਣ, ਉੱਚਿਤ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 438, ਜਿਵੇਂ ਕਿ

ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸੋਚੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਨਿਆਂਪੂਰਣ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹਰ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਾ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੁਆਰਾ ਹੈ।"

20. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਹੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੀੜਿਤ (ਪੁੱਤਰਵਧੂ) ਨੂੰ 2,000 ਰੁਪਏ (ਰੁਪਏ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ) ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਅਨੁਮੋਦਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"3. ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਅਨੁਮੋਦਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੀੜਿਤ ਪੁੱਤਰਵਧੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ 2000 ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਜ਼ਨਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਐਸਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। [...] ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪੀੜਿਤ ਦੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ 2000 ਰੁਪਏ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਦੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਝਗੜਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਭੇਜਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮੇਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕੇ।"

21. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਨੀਸ਼ ਭਾਸੀਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ:

"10. ਇਹ ਅਚਰਜ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 438 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਿਹਾਈ ਦੇਣ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਨਾ ਤਾਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਨਵੀਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਧਾਰਾ 438 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਜ਼ਰੂਰੀ, ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਸੰਬੰਧਿਤ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

"12. ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 438 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਾਂ ਉਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਜੋ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਮੰਗੀਆਂ ਨਹੀਂ ਗਈਆਂ। ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 438 ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਕਠੋਰ, ਭਾਰੀ ਜਾਂ ਅਤਿਰਿਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਤਾਂ ਜੋ ਧਾਰਾ 438 ਅਧੀਨ ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਨਾਕਾਮ ਨਾ ਕਰ ਦੇਣ।

13. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਮਿਸ ਰੇਣੂਕਾ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 438 ਅਧੀਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 438 ਅਧੀਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਲਈ ਰੁਪਏ 3,00,000 ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਲਈ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਰੁਪਏ 12,500 ਦੇਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 438 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ।

22. ਸੁਮਿਤ ਮਹਿਰਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਸਮੇਤ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 420/467/468/471 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਰੁਪਏ 1,00,00,000/- (ਰੁਪਏ ਇੱਕ ਕਰੋੜ) ਦੀ ਫਿਕਸਡ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ। ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਪੈਂਦਾ ਬਿੰਦੂ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 6 ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"6. ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਇੱਕੋ ਬਿੰਦੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਰੁਪਏ 1,00,00,000 ਦੀ ਫਿਕਸਡ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਟਿਕਾਊ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਰਤ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 438 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ?"

ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ:

"11. ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 438 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ, ਧਾਰਾ 438(1) ਅਧੀਨ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਸਮੇਂ, ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਨਾ ਪਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਲਈ ਧਾਰਾ 438(2) ਅਧੀਨ ਉਚਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਟਾਲਣਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਾਏ। ਇਸ ਲਈ, ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਰਤ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਪਰਟੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੰਭਾਲ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

12. ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਤੱਕ ਮਾਸੂਮ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਮਾਸੂਮ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

13. ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ, ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਵਿਵਹਾਰ, ਭਾਵ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਅਤੇ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਪਤਾ ਲਗਾਏ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਜ਼ਖਮੀ ਜਾਂ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 438 ਦੇ ਉਪ-ਭਾਗ (2) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਉਚਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

14. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ 1,00,00,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਫਿਕਸਡ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ ਅਤੇ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾਲ ਐਫਡੀਆਰ ਨੂੰ ਰੱਖਣਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਅਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਕਿ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਸੱਚੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਜੋ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਯਕੀਨਨ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਧੋਖਾਧੜੀ, ਬਿਜਲੀ ਚੋਰੀ, ਸਫੇਦ ਕਾਲਰ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਚਿੱਟ ਫੰਡ ਘੋਟਾਲੇ ਆਦਿ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ।

15. ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ 'ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਰਤ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਰਤ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਅਸਰਦਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਉਚਿਤ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਅਤੇ ਇਹ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਰਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸ਼ਰਤ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।"

23. ਅਸੀਂ ਅਗਲੇ ਦੋ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਹਨ।

24. ਦਿਲੀਪ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਸੁਰ ਵਜਾਇਆ:

"3. 41 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 438 ਅਧੀਨ ਪੂਰਵ-ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਇੱਕ ਬਿਨੈ ਵਿੱਚ, ਵਿਰਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਰਿਕਵਰੀ ਦੇ

ਸੁਝਾਅ ਵਾਲੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ।

4. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਅਚੁਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿਵਾਦਿਤ ਬਕਾਇਆ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਬਿਨੈ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਬਿਨੈ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ ਹਨ, ਦੋਸ਼ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਗ ਵੱਲੋਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਕਿਸਮ; ਗਵਾਹਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਦਾ ਉਚਿਤ ਡਰ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਜਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦਾ ਡਰ; ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੀ ਉਚਿਤ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ; ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ, ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ; ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਤ ਜਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਲਾਤ। ਜ਼ਮਾਨਤ/ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਬਕਾਇਆ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਰਿਕਵਰੀ ਏਜੰਟ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ।"

25. ਫਿਰ ਵੀ ਬਿਮਲਾ ਤਿਵਾਰੀ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ:

"9. ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੈਸੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ।

10. ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਬਾਂਹ ਮਰੋੜਣ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਬਿਨੈ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵ-ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ, ਜਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਜਾਂਚਣਾ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪੈਮਾਨਿਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੂਰਵ-ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜਾਂ ਨਿਯਮਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਰਿਆਇਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ; ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੂਰਵ-ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜਾਂ ਨਿਯਮਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਰਿਆਇਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

11. ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਜੋਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਰਸ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਔਚਿਤਯ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੀ-ਅਰੈਸਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਰਿਆਇਤ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਆਸ਼ੰਕਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੈਸੇ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ।

26. ਧਾਰਾ 438 ਅਧੀਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਕਸਰਤ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਾਂ। ਮਾਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਬਿਲਡਰ ਨਾਲ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਦੇ) ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਾਂਚ ਅਜੇ ਤੱਕ ਧਾਰਾ 173(2) ਅਧੀਨ ਕ੍ਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਚਾਰਜ-ਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹੈ, ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬਾਰੇ ਤੋਂ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਮਰੱਥ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸੈਟਲਡ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ। ਧਾਰਾ 438 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਕ੍ਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਾਸਤ ਆਦੇਸ਼ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਬੰਧਾਂ (i) ਤੋਂ (iv) ਤੱਕ ਵਿੱਚ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਭਾਰੀ ਜਾਂ ਅਨੁਚਿਤ ਜਾਂ ਅਤਿਰਿਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਦੇਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ/ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਾਂਚ/ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੀ ਬਾਧਾਰਹਿਤ ਪੂਰਤੀ ਅਤੇ ਸਮੁਦਾਇਕ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਪੈਸੇ ਦੀ

ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਪੈਸੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਨਾ ਸਮਝੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਲੋਂ ਭੁਗਤਾਨ/ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਅਜਿਹੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਮਾਮਲੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੈਸੇ ਦੀ ਗਬਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ/ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਗਬਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੈਸੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਸਵੈਚਛਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਵੱਡੇ ਜਨਹਿਤ ਵਿੱਚ ਗਬਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ/ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਖਰਕਾਰ, ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜੇ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸਮੁਦਾਇਕ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ।ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਪਹੁੰਚ ਹੋਵੇਗੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਝਗੜਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਜੁਰਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

27. ਇੱਥੇ ਤੱਥਾਂ ਵੱਲ ਮੁੜਨ ਤੇ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਵਰਜਨ, ਜੇ ਮੁੱਖ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ 17,00,000/- ਰੁਪਏ (ਸਤਾਰਾਂ ਲੱਖ ਰੁਪਏ) ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਚੈੱਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ 22,00,000/- ਰੁਪਏ (ਬਾਈ ਲੱਖ ਰੁਪਏ)। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਕਿਉਂ ਜਤਾਈ। ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇੱਥੇ ਕੁਝ ਗਣਨਾ ਦੀ ਗਲਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ, ਇੱਥੇ ਇਹ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ ਅੰਤਰ ਸੇ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਓਂ ਤੋਂ ਚੈੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੇ ਝਗੜੇ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਜੋ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਹੈ, ਨਾਗਰਿਕ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਵਚਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਯਕੀਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਗੁਆਉਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਇੱਕ ਯਤਨ ਸੀ, ਅਜਿਹਾ ਵਚਨ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਦੇਣ ਦੇ ਟੈਸਟ ਅਚਛੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਰਿਭਾਸਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਛਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਂਚਣ ਲਈ ਚੰਗੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਸੀ।

28. ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਾਸ਼ੀ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਕੋਈ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਦੰਡਾਤਮਕ ਪਰਿਣਾਮ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਬੱਧ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਓਂ ਤੋਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਾਇਤਵ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿ. ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 438 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਕਰਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ।

29. ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਜ਼ਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਪੂਰਵ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ 22,00,000/- ਰੁਪਏ (ਬਾਈ ਲੱਖ ਰੁਪਏ) ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ।

30. ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਖੁਦ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਸੀ; ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ

ਮਹੇਸ਼ ਚੰਦਰ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪਨਾਇਆ ਗਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਪਸ ਭੇਜਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀ-ਅਰੈਸਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਇਥੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਪਰ ਸੰਭਵਤ: 31 ਅਗਸਤ, 2023 ਤੱਕ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

31. ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਹੋਰ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

32. ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਾਨੂੰ IA 94276 ਦੇ 2023 ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਓਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਖਲ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਹੈ, ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਵੇਗਾ।

33. ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਕੋਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਧਾਰਾ 420, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ, ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ, ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ।

34. ਅਪੀਲ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

35. ਖਰਚੇ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate